ECLI:LV:AT:2019:1031.A420352914.3.S
Lieta Nr. A420352914, SKA-290/2019
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2019.gada 31.oktobris

Tiesa šādā sastāvā: senatori Anita Kovaļevska, Andris Guļāns, Veronika Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Jelgavas cietuma faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un nemantiskā (morālā) kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar /pers. A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 1.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ vērsās Ieslodzījuma vietu pārvaldē ar iesniegumu, kurā sūdzējās citstarp par apstākļiem dušas telpās laikā no 2013.gada 24.marta līdz 2014.gada 24.martam. Pieteicējs iesniegumā arī lūdza atlīdzināt nemantisko (morālo) kaitējumu 7114,36 *euro*.

Ar Ieslodzījumu vietu pārvaldes 2014.gada 17.jūnija lēmumu apstrīdētā Jelgavas cietuma administrācijas rīcība atzīta par tiesisku, kā arī noraidīts pieteicēja lūgums par nemantiskā (morālā) kaitējuma atlīdzināšanu.

[2] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atzīt Jelgavas cietuma administrācijas faktisko rīcību par prettiesisku, kā arī atlīdzināt nemantisko (morālo) kaitējumu.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 26.jūlija spriedumu pieteikums noraidīts.

[3] Arī Administratīvā apgabaltiesa ar 2017.gada 1.jūnija spriedumu pieteikumu noraidīja. Apgabaltiesa atzina, ka dušas telpas tiek uzkoptas regulāri – vismaz vienu reizi nedēļā un mazgāšanas līdzekļi tiek iepirkti lielos apjomos. Līdz ar to apgabaltiesa secināja: lai gan pastāv iespējamība, ka dušas telpas nav izmazgātas katru reizi pēc to lietošanas un dušas ne vienmēr ir ideāli tīras, tomēr tas neapdraud pieteicēja veselību.

[4] Pieteicējs ir iesniedzis kasācijas sūdzību, norādot turpmāk minētos iebildumus.

[4.1] Nav pamatots apgabaltiesas apgalvojums, ka lietā esošie pierādījumi ir pietiekami, lai konstatētu nepieciešamos faktus par telpu uzkopšanas biežumu. Lietā ir pierādījumi, piemēram, fotouzņēmumi, kas apstiprina, ka dušas telpas netika pienācīgi uzkoptas. Šādos apstākļos tiesa, neapmierinot pieteicēja lūgumu par liecinieku nopratināšanu, ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 5., 14.[1] un 154.pantu.

[4.2] Veselības inspekcija pārbaudi veikusi ārpus izskatāmā laika perioda un ir vērtējusi tādus apstākļus kā ūdens kvalitāte, nevis grīdas antisanitāro stāvokli.

[4.3] Apgabaltiesa ignorējusi fotouzņēmumos redzamās rūsas un kaļķa nogulsnes uz sienām un grīdas, kas pierāda, ka dušas telpu uzkopšanai nav izmantoti nekādi tīrīšanas līdzekļi. Lietā nav arī neviena atskaites dokumenta par dušas telpu uzkopšanai izsniegto līdzekļu daudzumu, kā arī pierādījumi, kas apliecinātu uzkopšanas darbu paveikšanu.

[4.4] Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 30.marta spriedumu lietā Nr. A420214715 par apstākļiem tajās pašās Jelgavas cietuma dušas telpās laikā no 2013.gada 15.novembra līdz 2014.gada 11.novembrim. Šajā spriedumā norādīts, ka apstāklis, ka reizi mēnesī tiek izsniegti telpu uzkopšanas piederumi un līdzekļi, pats par sevi nepierāda, ka dušas telpās ir higiēnas prasībām atbilstoši apstākļi. Ar šo spriedumu Jelgavas cietuma dušas telpu tehniskais stāvoklis tika atzīts par bīstamu.

[4.5] Nav vērtēts viss pieteikumā minētais apstākļu kopums. Tāpat nav ņemts vērā, ka pieteicējs 2015.gada 3.augustā dušas telpās guva miesas bojājumus. Miesas bojājumus ir guvuši arī divi citi ieslodzītie.

[4.6] Pieteicējam tika liegtas tiesības apstiprināt savus paskaidrojumus ar zvērestu.

[4.7] Nav saprotams, kādēļ konkrētā lieta netika apvienota ar lietu Nr. A420175516, kurā arī tiek vērtēts jautājums par higiēnas prasībām atbilstošu apstākļu nodrošināšanu tajās pašās dušas telpās un to tehnisko stāvokli laikā no 2014.gada 3.augusta līdz 2015.gada 3.augustam.

[4.8] Ieslodzījuma vietu pārvalde 2016.gada 19.jūlijā ir atzinusi par prettiesisku Jelgavas cietuma rīcību, nenodrošinot atbilstošus apstākļus dušas telpās, un rakstveidā par to atvainojusies.

[4.9] Iestādes mērķis bija pazemot pieteicēju un pakļaut viņu spīdzināšanai. Ņemot vērā minēto, kā arī visus pārējos apstākļus, pieteicējam nosakāms atlīdzinājums 7114,36 *euro*.

Motīvu daļa

[5] Pieteicējs lūdzis apvienot izskatāmo lietu ar lietu Nr. A420175516, kurā citstarp arī strīds par higiēnas prasībām atbilstošu apstākļu nodrošināšanu tajās pašās dušas telpās vēlākā laika periodā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 193.panta otro daļu, ja tiesas tiesvedībā ir vairākas vienveidīgas lietas, kurās piedalās vieni un tie paši administratīvā procesa dalībnieki, vai arī lietas viena pieteicēja pieteikumos pret vairākiem atbildētājiem vai vairāku pieteicēju pieteikumos pret vienu un to pašu atbildētāju, tiesa var apvienot šīs lietas vienā tiesvedībā, ja šāda apvienošana sekmē administratīvo lietu ātrāku un pareizāku izskatīšanu.

Tomēr jānorāda, ka lietas izskatīšana pēc būtības nav Senāta kompetencē. Kasācijas instances tiesa neveic pierādījumu pārbaudi un nepārskata zemākas instances tiesas secinājumus par lietas faktiskajiem apstākļiem, bet pārbauda, vai tiesa nav pārkāpusi konkrētas tiesību normas vai pārsniegusi

savas kompetences robežas (*Administratīvā procesa likuma 325.pants*). Līdz ar to lietu apvienošana nevar sekmēt to ātrāku un pareizāku izskatīšanu kasācijas instancē. Ievērojot minēto, pieteicēja lūgums par lietu apvienošanu ir noraidāms.

[6] Pieteicējs kasācijas sūdzībā iebilst pret to, ka apgabaltiesa nav izvērtējusi visus pieteikumā norādītos apstākļus. Apgabaltiesa ir pareizi norādījusi, ka attiecībā uz pārējiem apstākļiem (nepietiekamu mazgāšanās biežumu un ilgumu, privātuma nenodrošināšanu dušu priekštelpā, jo durvīs ierīkota novērošanas actiņa, un dušas telpu kritiskā tehniskā stāvokļa (no griestiem krīt apmetums) nenovēršanu) ir spēkā stājies Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 7.septembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā un līdz ar to tā nevarēja izskatīt pieteicēja pieteikumu daļā par šiem apstākļiem. Tā kā ar Augstākās tiesas 2015.gada 14.decembra lēmumu Administratīvās rajona tiesas 2015.gada 7.septembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu tika atcelts tikai daļā par Jelgavas cietuma administrācijas rīcību, laikā no 2013.gada 24.marta līdz 2014.gada 24.martam nenodrošinot higiēnas prasībām atbilstošus apstākļus Jelgavas cietuma 4.korpusa dušas telpās, un ar to saistīto morālā kaitējuma atlīdzinājumu, tad apgabaltiesa pamatoti vērtēja tikai šo pieteikuma daļu.

[7] Pieteicējs kasācijas sūdzībā ir norādījis, ka apgabaltiesa, noraidot viņa lūgumu par liecinieka – personas, kas attiecīgajā laika periodā uzkopa dušas telpas, – nopratināšanu, ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.pantu.

Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmā daļa noteic, ka tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatojas uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, kā arī vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un taisnības principiem. Šā panta otrā daļa paredz, ka nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu. Savukārt atbilstoši šā panta trešajai daļai tiesa spriedumā norāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienu faktu par pierādītu, bet citu – par nepierādītu.

Senāts ir norādījis, ka no Administratīvā procesa likuma 154.panta izriet, ka tiesa pati izlemj par pierādījumu ticamību un pietiekamību. Vienīgi tiesa var noteikt, kuri pierādījumi ir nozīmīgi lietā būtisku faktu vai apstākļu noskaidrošanai. Tiesa var ņemt vērā arī, vai pierādījumi lietā ir pietiekami, kā arī vai citi pierādījumi nav lieki un nevajadzīgi apgrūtinoši lietas izskatīšanai (*Senāta 2007.gada 24.maija sprieduma lietā Nr. SKA-219/1007 (A42326005) 11.punkts, 2007.gada 22.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-305/2007 (A42313805) 10.punkts, 2008.gada 2.oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-378/2008 (A112330805) 11.punkts*).

Tātad tiesa nav saistīta ar procesa dalībnieku viedokli par kāda konkrēta pierādījuma nepieciešamību lietā. Tomēr tiesai, lemjot par procesa dalībnieka lūgumu par pierādījuma iegūšanu, ir jānodrošina, lai tiktu ievērotas tiesības uz taisnīgu tiesu.

[8] Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6.pants negarantē neierobežotas tiesības izsaukt lieciniekus. Tomēr ikvienam ierobežojumam izsaukt lieciniekus vai pievienot lietas materiāliem kādus pierādījumus, kuri pamato lietas dalībnieka pozīciju, ir jāatbilst taisnīgas tiesas prasībām Konvencijas 6.panta pirmās daļas izpratnē, tostarp prasībai nodrošināt pušu līdztiesību. No pušu līdztiesības principa izriet, ka katram procesa dalībniekam ir jānodrošina saprātīga iespēja pamatot savu pozīciju, tostarp ar pierādījumiem, nenostādot viņu būtiski neizdevīgākā pozīcijā nekā viņa oponentu (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1993.gada 27.oktobra sprieduma lietā „Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands", iesnieguma Nr. 14448/88, 31.punkts; 2002.gada 18.jūnija sprieduma lietā „Wierzbicki v. Poland", iesnieguma Nr. 24541/94, 39.punkts*). Gadījumā, ja lūgums par liecinieka izsaukšanu tiek noraidīts, tad tiesai ir jāsniedz pietiekams pamatojums, lai varētu pārliecināties, ka lūguma noraidīšana nav bijusi patvaļīga (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 18.jūnija sprieduma lietā „Wierzbicki v. Poland", iesnieguma Nr. 24541/94, 45.punkts*).

Līdz ar to ir jāpārbauda, vai, noraidot pieteicēja lūgumu par liecinieka nopratināšanu, pieteicējam tika nodrošinātas tiesības uz taisnīgu tiesu.

[9] Pieteicēja pozīcija šajā lietā ir tāda, ka dušas telpās laikā no 2013.gada 24.marta līdz 2014.gada 24.martam netika nodrošināti higiēnas prasībām atbilstoši apstākļi, jo dušas telpas netiek tīrītas pietiekami bieži un personai, kas uzkopj dušas telpas, netiek izsniegts pietiekams daudzums tīrīšanas līdzekļu. Lai pierādītu savu pozīciju, pieteicējs lūdza nopratināt kā liecinieku personu, kas attiecīgajā laika periodā uzkopa dušas telpas. Apgabaltiesa pieteicēja lūgumu noraidīja, norādot, ka lietā esošie pierādījumi ir pietiekami, lai konstatētu nepieciešamos faktus par telpu uzkopšanas biežumu.

Senāts atzīst, ka apgabaltiesas tieši norādītais pamatojums var radīt iespaidu, ka lūgums noraidīts patvaļīgi. No apelācijas sūdzības bija saprotams, ka pieteicējs lūdza nopratināt liecinieku galvenokārt tāpēc, lai noskaidrotu, vai lieciniekam tika izsniegts pietiekams daudzums tīrīšanas līdzekļu dušas telpu uzkopšanai. Taču apgabaltiesas norādītais, ka ir iegūti pietiekami pierādījumi par dušas telpu uzkopšanas biežumu, neļauj izdarīt nekādus secinājumus par pierādījumiem saistībā ar tiem apstākļiem, kuru dēļ pieteicējs lūdza nopratināt liecinieku, un līdz ar to nevar uzskatīt, ka tādējādi būtu sniegts loģisks un saprotams pamatojums lūguma noraidīšanai.

[10] Izvērtējot to, kā kopumā apgabaltiesa ir motivējusi spriedumu, Senāts konstatē, ka apgabaltiesa, balstoties uz lietas materiāliem, atzina, ka dušas telpas tika izmantotas divas reizes nedēļā. Pieteicējs šo faktu nav apstrīdējis.

Apgabaltiesa spriedumā piešķīra ticamību iestādes paskaidrojumiem, ka dušas telpas tiek uzkoptas regulāri – vismaz vienu reizi nedēļā. Apgabaltiesas ieskatā, to apstiprina Veselības inspekcijas 2014.gada 5.septembrī pārbaudē konstatētais. Apgabaltiesa arī norādīja, ka Veselības inspekcijas vēstulē ir teikts, ka dušas telpu uzkopšanai tiek izmantoti līdzekļi „Tyran" un „AGD EWOL professional".

Apgabaltiesa, balstoties uz lietā esošo cietuma izziņu par tīrīšanas līdzekļu izsniegšanu laikā no 2013.gada 24.marta līdz 2014.gada 24.martam un tai pievienotajām preču pavadzīmēm par mazgāšanas līdzekļu pirkšanu 7. un 8.vienības kameru un dušas telpu uzkopšanai, secināja, ka nav pamata uzskatīt, ka uzkopšanas līdzekļu apjoms nebija pietiekams higiēnas prasībām atbilstošu apstākļu nodrošināšanai dušas telpās. Balstoties uz šiem dokumentiem, apgabaltiesa arī secināja, ka mazgāšanas līdzekļus iestāde pērk lielos apjomos, kas, apgabaltiesas ieskatā, pārliecinoši norāda, ka dušas telpas tiek regulāri uzkoptas.

Ņemot vērā minēto, var secināt, ka apgabaltiesa nav piešķirusi ticamību pieteicēja paskaidrojumiem, bet ir piešķirusi ticamību iestādes paskaidrojumiem, jo tos apstiprina pierādījumi. Līdz ar to var pieņemt, ka apgabaltiesa ir uzskatījusi, ka iestādes paskaidrojumus apstiprinošie pierādījumi ir tik pārliecinoši, ka tos nevarētu atspēkot ar liecinieka liecību.

Senāts atzīst: ja lietā ir tādi pārliecinoši pierādījumi, kurus ar liecinieka liecībām nav iespējams atspēkot, tad šādā gadījumā, noraidot lūgumu nopratināt liecinieku, tiesības uz taisnīgu tiesu pārkāptas netiek (sal.: *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 18.jūnija sprieduma lietā „Wierzbicki v. Poland", iesnieguma Nr. 24541/94, 44.–45.punkts*). Līdz ar to ir nepieciešams izvērtēt, vai pierādījumi, uz kuriem atsaucās apgabaltiesa, bija tik pārliecinoši, ka ar liecinieka liecībām tos atspēkot nebūtu iespējams.

[11] Apgabaltiesa spriedumā atsaucās uz Veselības inspekcijas 2016.gada 17.februāra vēstuli, kurā sniegta informācija par 2014.gada

5.septembra pārbaudē konstatēto. Apgabaltiesa ir norādījusi, ka vēstulē ir teikts, ka pārbaudē tika konstatēts, ka dušas telpas ir tīras, ka dušas telpas tiek uzkoptas pēc dušas apmeklējuma, izmantotie telpu uzkopšanas līdzekļi „Tyran" un „AGD EWOL professional", kuri tika izmantoti dušas telpu uzkopšanā, ir ar antibakteriālām īpašībām.

Senāts atzīst, ka Veselības inspekcijas konstatētajam parasti ir piešķirama liela ticamība, ņemot vērā to, kā tā ir lietas iznākumā neieinteresēta iestāde. Taču izskatāmajā gadījumā jāņem vērā tas, ka Veselības inspekcija pārbaudi nav veikusi strīdus periodā, bet gan vairāk nekā piecus mēnešus vēlāk. Lai arī tas pats par sevi nav šķērslis Veselības inspekcijas kontroles aktu vai citu sastādīto dokumentu kā pierādījumu izmantošanai, tomēr šādā gadījumā tas nozīmē, ka Veselības inspekcijas konstatētais ir tikai netiešs pierādījums, kura pārliecinošais spēks ir mazāks nekā tiešam pierādījumam.

Tāpat ir nepieciešams pievērst uzmanību tam, ko tieši Veselības inspekcija ir konstatējusi. Izskatāmajā gadījumā Veselības inspekcijas vēstulē ir norādīts, ka „pārbaudes laikā Jelgavas cietuma administrācija sniedz informāciju, ka dušu telpas tiek uzkoptas dienas beigās pēc mazgāšanās, pielietojot līdzekļus – Skudra, Tyran, AGD EWOL professional". Tātad no vēstules izriet, ka Veselības inspekcijai informāciju par tīrīšanas līdzekļu izmantošanu dušas telpu uzkopšanā ir sniegusi Jelgavas cietuma administrācija, nevis inspekcija to pati ir konstatējusi pārbaudē. Līdz ar to šādos apstākļos nav pamata uzskatīt, ka Veselības inspekcijas vēstule ir pārliecinošs pierādījums par tīrīšanas līdzekļu regulāru izmantošanu.

[12] Apgabaltiesa spriedumā atsaucās arī uz lietā esošo cietuma izziņu par tīrīšanas līdzekļu izsniegšanu laikā no 2013.gada 24.marta līdz 2014.gada 24.martam un tai pievienotajām preču pavadzīmēm par mazgāšanas līdzekļu pirkšanu 7. un 8.vienības kameru un dušas telpu uzkopšanai. Taču apgabaltiesa spriedumā nav analizējusi šo dokumentu saturu. Spriedumā ir vien apgalvots, ka šie dokumenti pierāda, ka tīrīšanas līdzekļu apjoms bija pietiekams un dušas telpas tiek regulāri uzkoptas. Ņemot vērā, ka šajos dokumentos minētie tīrīšanas līdzekļi tika izmantoti 48 dzīvojamo kameru un četru dušas telpu uzkopšanai, bija nepieciešama plašāka dokumentos norādītās informācijas analīze, lai izdarītu apgabaltiesas spriedumā izdarītos secinājumus.

Turklāt jāņem vērā, ka arī šajos dokumentos ietvertā informācija ir netiešs pierādījums dušas telpu uzkopšanas biežumam un regulārai tīrīšanas līdzekļu izmantošanai dušas telpu uzkopšanā.

[13] Ņemot vērā minēto, Senāts secina, ka pierādījumi, uz kuriem apgabaltiesa atsaucās, bija netieši un arī pēc savas būtības ne atsevišķi, ne arī kopsakarā nebija tik pārliecinoši, lai tos nebūtu iespējams atspēkot ar citiem pierādījumiem, tostarp liecinieka liecībām. Turklāt šie pierādījumi nebija arī novērtēti vispusīgi un pilnīgi, kā to prasa Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmā daļa.

Pieteicējs bija lūdzis uzaicināt kā liecinieku personu, kas attiecīgajā laika periodā uzkopa dušas telpas, proti, personu, kas tieši varētu liecināt par to, cik bieži dušas telpas tika uzkoptas un vai regulāri dušas telpu uzkopšanai tika izmantoti tīrīšanas līdzekļi. Turklāt jāņem vērā, ka pieteicēja kā ieslodzītās personas iespējas pašam iegūt pierādījumus, kas apstiprina viņa pozīciju, ir ierobežotas. Līdz ar to liecinieka liecība varēja būt vienīgā pieteicēja iespēja pierādīt savu apgalvojumu patiesumu.

Senāts arī konstatē, ka apgabaltiesa nav norādījusi nekādus citus argumentus, kāpēc liecinieka liecība nav nepieciešama lietas izskatīšanai.

Šādos apstākļos nevar konstatēt, ka apgabaltiesa, noraidot pieteicēja lūgumu par liecinieka nopratināšanu, būtu nodrošinājusi pieteicējam saprātīgu iespēju pamatot savu pozīciju un līdz ar to arī tiesas procesa taisnīgumu (sal.: *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada 12.jūnija sprieduma lietā „Gryaznov v. Russia", iesnieguma Nr. 19673/03, 58.–61.punkts; 2012.gada 2.oktobra sprieduma lietā „Khrabrova v. Russia", iesnieguma Nr. 18498/04, 39.–45.punkts*).

[14] Ņemot vērā minēto, Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Tā kā Senāts jau secināja, ka ir pamats apgabaltiesas tiesas sprieduma atcelšanai, tad procesuālās ekonomijas dēļ Senāts nevērtēs pārējos kasācijas sūdzības argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

noraidīt /pers. A/ lūgumu par lietas Nr. A420352914 apvienošanu ar lietu Nr. A420175516;
atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 1.jūnija spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai;
atmaksāt /pers. A/ iemaksāto drošības naudu 5 *euro*.
Spriedums nav pārsūdzams.

A. Kovaļevska A. Guļāns V. Krūmiņa